

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προώθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών»

COM(2007) 244 τελικό

(2008/C 120/16)

Στις 20 Ιουνίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προώθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Νοεμβρίου 2007, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. JAHIER.

Κατά την 440ή σύνοδο ολομέλειάς της, της 12ης και 13ης Δεκεμβρίου 2007 (συνεδρίαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 106 ψήφους υπέρ, 21 ψήφους κατά και 28 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών αποτελεί παράγοντα διαρθρωτικής σημασίας του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου και λόγω των συνεπειών της έλλειψης δημογραφικής ισορροπίας απαιτούνται νέες δεσμεύσεις και νέες λύσεις προκειμένου να ενισχυθεί η αρχή αυτή στο πλαίσιο των νέων και αναγκαίων οικονομικών ισορροπιών. Η διατήρηση αυτής της αρχής της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών απαιτεί ωστόσο, σε διάφορα επίπεδα, ενεργό προσέγγιση των δημόσιων αρχών και πρωταγωνιστικό ρόλο των διαφόρων κοινωνικών φορέων, με στόχο την εξασφάλιση ποιοτικών υπηρεσιών κοινής ωφελείας για τις οικογένειες, τους νέους και όλα τα άτομα που δεν είναι αυτοεξυπηρετούμενα, καθώς και βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών και ασφαλιστικών συστημάτων.

1.2 Σχετικά με αυτά τα θέματα, και ειδικότερα όσον αφορά τη συμφιλίωση επαγγελματικού και οικογενειακού βίου, την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της απασχόλησης, με ιδιαίτερη αναφορά στην απασχόληση των γυναικών, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει τη γνώμη της πρόσφατα με μια σειρά γνωμοδοτήσεων⁽¹⁾, οι συστάσεις των οποίων επαναλαμβάνονται και προτείνονται εκ νέου και εξ ολοκλήρου στην παρούσα γνωμοδότηση, τόσο από πλευράς ανάλυσης όσο και από πλευράς πρότασης.

1.3 Παρόλο που η ανακοίνωση της Επιτροπής έχει τον τίτλο «Προώθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών», το περιεχόμενο της επικεντρώνεται στο πρόβλημα της οικογένειας, ακόμη και σε σχέση με τη Συμμαχία για τις Οικογένειες, την οποία αποφάσισε πρόσφατα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η δυναμική η οποία αναπτύσσεται αυτή τη στιγμή σε κοινοτικό επίπεδο αποτελεί πράγματι μια σημαντική επάνοδο, από πλευράς σπουδαιότητας και δράσης, στο θέμα της οικογένειας ύστερα από μια μακρά διακοπή και όπως αναφέρεται στην ίδια την ανακοίνωση της Επιτροπής: «Αποτελεί το πρώτο βήμα μιας ευρωπαϊκής απάντησης στις προκλήσεις που δημιουργεί η δημογραφική αλλαγή». Η παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνεται κυρίως σε αυτά τα προβλήματα.

(1) Βλ. γνωμοδότηση ΕΟΚΕ της 16ης Δεκεμβρίου 2004 με θέμα «Οι σχέσεις μεταξύ των γενεών» (εισηγητής: BLOCH-LAINÉ), ΕΕ C 157 της 28.6.2005· γνωμοδότηση ΕΟΚΕ της 14ης Μαρτίου 2007 με θέμα «Η οικογένεια και η δημογραφική εξέλιξη» (εισηγητής: BUFFETAUT), ΕΕ C 161 της 13.7.2007· γνωμοδότηση ΕΟΚΕ της 14ης Μαρτίου 2007 με θέμα «Οι οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού» (εισηγητής: FLORIO), ΕΕ C 161 της 13.7.2007· «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο» (εισηγητής: CLEVER), Ιούλιος 2007· αναφέρονται μόνο οι κυριότερες γνωμοδοτήσεις.

1.4 Το 1983, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε ψήφισμα όσον αφορά την ευρωπαϊκή οικογενειακή πολιτική, προσδίδοντας έτσι για πρώτη φορά μια ευρωπαϊκή διάσταση στην οικογενειακή πολιτική και επιτρέποντας πάνω απ' όλα, για το επόμενο έτος, τη δημιουργία κονδυλίου στον προϋπολογισμό για την προώθηση των δραστηριοτήτων υπέρ των οικογενειών.

1.5 Το 1989 διεξήχθη η πρώτη συνεδρίαση του Συμβουλίου των υπουργών Οικογενείας η οποία υιοθέτησε κάποια σημαντικά μέτρα με βάση τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Έτσι, ζητήθηκε από την ίδια την Επιτροπή να συστήσει ένα ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την κοινωνική κατάσταση, τη δημογραφία και την οικογένεια, σήμερα Παρατηρητήριο της δημογραφίας και της κοινωνικής κατάστασης, καθώς και μια ομάδα υψηλών κυβερνητικών στελεχών για την οικογένεια. Εντέλει, η Επιτροπή δημιούργησε μια διυπηρεσιακή ομάδα για την οικογενειακή διάσταση των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών. Σ' αυτή την περίπτωση, το Συμβούλιο αποφάσισε επίσης να θεσμοθετηθούν επαφές με τις οικογενειακές οργανώσεις και με τη διακομματική ομάδα «Οικογένεια και προστασία του παιδιού» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

1.6 Το 1994, το 1999 και το 2004, το Κοινοβούλιο υιοθέτησε νέα ψηφίσματα, ενώ το 1988 συστάθηκε η διακομματική ομάδα «Οικογένεια».

1.7 Η κρίση σχετικά με κονδύλια του προϋπολογισμού και τη νομική τους βάση, το 1998, είχε ως αποτέλεσμα να καταργηθεί το κονδύλιο του προϋπολογισμού που αφορούσε την υποστήριξη των οικογενειών.

1.8 Η προς εξέταση ανακοίνωση αποτελεί συνέχεια του προβληματισμού της Επιτροπής σχετικά με τη δημογραφία, η οποία ξεκίνησε με την Πράσινη Βίβλο του 2005 σχετικά με τις δημογραφικές προκλήσεις⁽²⁾ και συνεχίστηκε με την ανακοίνωση «Το δημογραφικό μέλλον της Ευρώπης: Μετατρέποντας μια πρόκληση σε ευκαιρία»⁽³⁾. Η ανακοίνωση αυτή εντάσσεται επίσης σε μια ευρύτερη θεσμική

(2) COM (2005) 94 τελικό.

(3) COM (2006) 571 τελικό, για την οποία η ΕΟΚΕ αποφάνθηκε στο πλαίσιο της διερευνητικής γνωμοδότησης που ζητήθηκε από την Γερμανική Προεδρία, με την γνωμοδότησή της της 14ης Μαρτίου 2007, με θέμα «Η οικογένεια και η δημογραφική εξέλιξη» (εισηγητής: BUFFETAUT), ΕΕ C 161 της 13.7.2007.

δυναμική, που ξεκίνησε από τη Γερμανική Προεδρία με τα συμπεράσματα του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και έληξε με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου των Υπουργών για την Ευρωπαϊκή Συμμαχία για τις Οικογένειες στις 30 Μαΐου του 2007, ενώ περιλήφθηκε και στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 21-22 Ιουνίου 2007.

1.9 Στην ανακοίνωση υπενθυμίζεται πως στην Ευρώπη υπάρχουν ουσιαστικά τρεις τύποι παρέμβασης για την υποστήριξη της οικογένειας: αντιστάθμιση των άμεσων και έμμεσων δαπανών που συνδέονται με την οικογένεια, παροχή βοήθειας στους γονείς για την εκπαίδευση και τη φύλαξη των παιδιών και μέριμνα για τα εξαρτημένα άτομα, προσαρμογή στις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης και τέλος οργάνωση για την πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινής ωφελείας σε τοπικό επίπεδο. Αυτές οι διαστάσεις είχαν διαφορετική εξέλιξη στα διάφορα κράτη μέλη ανάλογα με τις διαφορετικές πολιτικές επιλογές και τους στόχους τους. Εάν και η Επιτροπή εκτιμά ότι είναι δύσκολο να υποδείξει ποιες είναι οι πιο αποτελεσματικές πολιτικές, υπογραμμίζει ωστόσο πως ορισμένα κράτη (όπως οι σκανδιναβικές χώρες) κατάφεραν να συνδυάσουν πολιτικές που προάγουν τόσο την συμφιλίωση επαγγελματικού και οικογενειακού βίου όσο και την ισότητα των φύλων, με τις οποίες επιτυγχάνεται υψηλό ποσοστό γονιμότητας, ενώ ταυτόχρονα καταγράφεται και υψηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών.

1.10 Μολονότι οι οικογενειακές πολιτικές με την στενή έννοια του όρου, είναι αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών, η Επιτροπή υπενθυμίζει πως η ΕΕ πάντα προσπαθούσε κατά την διάρκεια της πολιτικής της δράσης, να λάβει υπόψη την οικογενειακή διάσταση και την ποιότητα ζωής των μελών της. Εκτός αυτού, η συμφιλίωση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου έγινε ένας από τους βασικούς άξονες των κοινοτικών πολιτικών απασχόλησης, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

1.11 Στην ανακοίνωση της Επιτροπής καθορίζονται στη συνέχεια τα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τις Οικογένειες και η κοινοτική δράση που αποσκοπεί στην υποστήριξη της. Ειδικότερα, προβλέπεται η σύσταση ομάδας κυβερνητικών εμπειρογνομώνων υψηλού επιπέδου για τα δημογραφικά ζητήματα, η διοργάνωση ευρωπαϊκών φόρουμ και δικτύων, αλλά και εθνικών, περιφερειακών και τοπικών δικτύων, η δημιουργία —μέσω του ευρωπαϊκού ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας — ενός παρατηρητηρίου ορθών πρακτικών και μια σειρά μηχανισμών έρευνας επικεντρωμένων ιδιαίτερα στο 7ο πρόγραμμα πλαίσιο. Τέλος, η Επιτροπή προτίθεται να χρησιμοποιήσει τους πόρους των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ για να στηρίξει την παροχή ίσων ευκαιριών και την συμφιλίωση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου.

2. Διαπιστώσεις και προκλήσεις

2.1.1 Το ζήτημα της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών είναι αναμφισβήτητο ευρύ και πολύπλοκο και εντάσσεται στο πιο διαρθρωμένο πλαίσιο των προκλήσεων που έχουν προκύψει από διαφορετικές κοινωνικές, οικονομικές και διεθνείς αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού, οι οποίες θα έχουν σοβαρές συνέπειες στη

μελλοντική ζωή των ευρωπαίων πολιτών, ιδιαίτερα όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας και τις κοινωνικές συνθήκες. Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η στρατηγική της Λισσαβώνας παρέχει τη βάση στην οποία θα στηριχθεί η οικογενειακή πολιτική για να εκσυγχρονιστεί με την προώθηση των ίσων ευκαιριών, και κυρίως με τη βελτίωση των όρων συμφιλίωσης επαγγελματικού και οικογενειακού και προσωπικού βίου, πράγμα που αυξάνει τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η συμφιλίωση αυτή επισημαίνεται και στις γενικές κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση, σύμφωνα με τις οποίες η πολιτική απασχόλησης θα πρέπει να προσαρμοστεί στις συνθήκες του οικογενειακού βίου και στις αλλαγές που σημειώνονται κατά τις διάφορες φάσεις. Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού η οποία αφορά την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη, εστιάζεται στη βελτίωση της κατάστασης των φτωχών παιδιών και των οικογενειών τους, με την μακροπρόθεσμη υποστήριξη των εξαρτώμενων ατόμων και τον εκσυγχρονισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

2.1.2 Οι επαφές μεταξύ των γενεών που πραγματοποιούνται και εξελίσσονται μέσα στην οικογένεια είναι μια μεγάλη πρόκληση ακόμη και για την Ευρώπη. Η οικογένεια είναι ο κατ' εξοχήν χώρος όπου αναπτύσσεται φυσιολογικά η αλληλεγγύη μεταξύ των φύλων και ο κύκλος της ζωής. Οι κοινωνικές αλλαγές επέφεραν ποικίλες διαφορές στις οικογενειακές δομές. Κατά τον σχεδιασμό μέτρων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των διαφορετικών οικογενειακών καταστάσεων σε σχέση με την επικουρικότητα και με τις εθνικές νομοθεσίες (*).

2.1.3 Οι πιο πρόσφατες εκθέσεις σχετικά με την κοινωνική και δημογραφική κατάσταση αναφέρουν ότι σε διάφορες χώρες ο αριθμός των οικογενειών αυξάνεται, ενώ αντιθέτως το μέγεθός τους μειώνεται. Ταυτόχρονα, η δομή της οικογένειας αλλάζει πολύ πιο γρήγορα σε σύγκριση με παλαιότερα λόγω της μείωσης των γάμων (ο αριθμός των γάμων μειώθηκε από 8 ανά 1 000 κατοίκους της δεκαετίας του 1960 σε 5,1 γάμους ανά 1 000 κατοίκους το 1999), λόγω της αύξησης της ηλικίας γάμου, λόγω των χωρισμών και των διαζυγίων, λόγω των ανθρώπων που ζουν μόνοι και λόγω της αύξησης του αριθμού των παιδιών που γεννιούνται χωρίς να έχει προηγηθεί γάμος. Για το λόγο αυτό, στο εσωτερικό της ΕΕ, το ποσοστό των παιδιών που ζουν σε μονογονεϊκή οικογένεια αυξήθηκε κατά 50 % από το 1983, και σήμερα το 13 % των παιδιών της ΕΕ ζουν σε μια οικογένεια που αποτελείται από έναν μόνο γονέα (με το υψηλότερο ποσοστό, 25 %, στη Μεγάλη Βρετανία) (**). Ολοένα και περισσότερα παιδιά ζουν σε μεικτές οικογένειες, όπου υπάρχουν αρκετοί παππούδες και αδελφια από προηγούμενες οικογένειες. Η υιοθεσία παιδιών από χώρες εκτός Ευρώπης αυξάνεται, και λόγω της μετανάστευσης εμφανίζεται ένα νέο οικογενειακό πνεύμα.

2.1.4 Το ποσοστό γονιμότητας στην Ευρώπη είναι σήμερα γύρω στο 1,45 παιδιά ανά γυναίκα, συνεπώς πολύ χαμηλότερο από το ποσοστό ανανέωσης του πληθυσμού. Τα πιο χαμηλά επίπεδα τα συναντάμε στις χώρες της Μεσογείου και στις ανατολικές χώρες. Η μείωση της γεννητικότητας είναι γενικό φαινόμενο στο εσωτερικό της ΕΕ και έχει σημειώσει πτώση πάνω από 45 % από τη δεκαετία του 1960 έως σήμερα.

(*). Βλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28ης Σεπτεμβρίου 2005 με θέμα: «Πράσινο Βιβλίο για το εφαρμοστέο δίκαιο και τη διεθνή δικαιοδοσία σε υποθέσεις διαζυγίου», εισηγητής: ο κ. Retureau (EE C 24, 31.1.2006), όπου αναφέρεται ότι «το Πράσινο Βιβλίο (φρονιμός) προτείνει να μην επιλεγεί η οδός της εναρμόνισης του ουσιαστικού δικαίου».

(**) Eurostat, Πληθυσμός στην Ευρώπη, 2005. Αν και η διάδοση των οικογενειών που αποτελούνται από έναν γονέα είναι πολύ διαφορετική στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στην Ιταλία είναι λιγότερο διαδεδομένη, σε αντίθεση με την Σουηδία), η σύνθεση των φύλων είναι ίδια σε όλες τις εθνικές πραγματικότητες (με φανερή υπεροχή των γυναικών), με μοναδική εξαίρεση την Σουηδία όπου το 26 % των γονέων που είναι μόνοι αποτελείται από άντρες.

2.1.5 Η κοινωνία μας αριθμεί ολοένα και λιγότερους νέους και παιδιά και περισσότερους συνταξιούχους και ηλικιωμένους. Το 1950, το 40 % του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν λιγότερο από 25 χρονών. Το 2000 η ίδια ηλικία ήταν μόνο το 30 % και το 2025 θα μειωθεί στο 25 %. Αντιθέτως, το 1950 μόνο 1 άτομο στους 10 υπερέβαινε τα 65 χρόνια, ενώ το 2000 ήταν 1 στους 6 και το 2025 θα πλησιάσει το 1 προς 4. Αυτοί οι αριθμοί υποδηλώνουν βαθιές αλλαγές στη δομή της κατανάλωσης, στην ανάγκη στέγασης και μέριμνας, στην κοινωνική συμπεριφορά και στις προτεραιότητες της δημόσιας διοίκησης.

2.1.6 Βεβαίως, σήμερα χάρη στα διαφορετικά πρότυπα κοινωνικής ασφάλισης που υπάρχουν στην Ευρώπη, λόγω των συνθηκών εργασίας και της προόδου της ιατρικής, το μεγαλύτερο μέρος των ηλικιωμένων μπορεί να βασιστεί σε ολοένα και μεγαλύτερο χρόνο ζωής και σε ένα εισόδημα σχετικά άνετο. Ωστόσο υπάρχουν σοβαρά προβλήματα φτώχειας, που αγγίζουν το 1/6 των γυναικών πάνω από 65 χρονών, και γενικά το 1/4 των ηλικιωμένων που ζουν μόνοι (*). Το πρόβλημα της φτώχειας και του αποκλεισμού των ηλικιωμένων γυναικών οφείλεται συνήθως στην ελλιπή ή ανύπαρκτη επαγγελματική εμπειρία. Η κατάσταση αυτή καθίσταται προφανώς πολύ πιο σοβαρή για όσους υπερβαίνουν τα εβδομήντα ή και τα ογδόντα χρόνια, δημιουργώντας ένα αβάστακτο βάρος στις οικογένειες εφόσον το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας αδυνατεί να παράσχει τις κατάλληλες υπηρεσίες.

2.2 Σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο (*), το 97 % των Ευρωπαίων θεωρεί την οικογένεια ως έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες στη ζωή τους αμέσως μετά την υγεία. Η θετική αυτή γνώμη των Ευρωπαίων είναι ακόμη πιο σημαντική εάν ερωτηθούν να εκφράσουν την άποψη τους για το μέλλον (*). Η σημασία της οικογένειας είναι προφανής όταν υπάρχει ανάγκη από βοήθεια: το 70 % αναφέρει ότι στρέφεται στον σύντροφό του, ενώ το 25 % απευθύνεται σε ένα άλλο μέλος της οικογένειας ιδιαίτερα στην περίπτωση ασθένειας (88 %) ή όταν υπάρχει ανάγκη συμβουλής (78 %) ή χρημάτων (68 %).

2.3 Οι οικογένειες στην Ευρώπη ζουν ολοένα και περισσότερο σε περιοχές έξω από τις μεγαλουπόλεις. Αυτό το πρότυπο όμως, κρύβει μεγάλες διαφοροποιήσεις ανά ομάδα ηλικιών: οι πολύ ηλικιωμένοι και οι νέοι είναι πιο δεμένοι με τις μεγαλουπόλεις, ενώ οι οικογένειες με παιδιά και τα άτομα που πρόκειται να συνταξιοδοτηθούν τείνουν στο να μετακινούνται προς τα μικρά αστικά κέντρα. Η διαφορετική επιλογή εγκατάστασης ανά ομάδα ηλικιών δημιουργεί καινούργια προβλήματα όσον αφορά τις υπηρεσίες και την κοινωνική συνοχή στις μητροπολιτικές περιοχές, ενώ το φαινόμενο γίνεται ακόμα πιο έντονο εξαιτίας των μεταναστευτικών

(*) Η φτώχεια υπολογίζεται εδώ με βάση τα επίπεδα εισοδήματος κάθε κράτους μέλους, έτσι φαίνεται χαμηλότερη σε μερικά από τα νέα κράτη μέλη (για παράδειγμα, μόνο το 6 % στην Πολωνία), ενώ είναι πολύ πιο υψηλή σε άλλα κράτη όπως στην Ιρλανδία (44 %), την Ελλάδα (33 %), την Πορτογαλία (30 %), το Βέλγιο (26 %) ή τη Μεγάλη Βρετανία (24 %). Η κοινωνική πραγματικότητα στην Ευρώπη, έγγραφο διαβούλευσης της ΒΕΡΑ, Μάρτιος 2007.

(*) Ευρωβαρόμετρο 273, Ευρωπαϊκή κοινωνική πραγματικότητα, Φεβρουάριος 2007.

(*) Πρβλ. το βιβλίο *Valori a confronto*, των R. Gubert και G. Pollini, Μιλάνο 2006, το οποίο βασίζεται στα στοιχεία της έρευνας European Values Study, η οποία περιλάμβανε 40.000 πολίτες 33 ευρωπαϊκών κρατών (στα κράτη μέλη της Ε.Ε. προστίθενται και τα άλλα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης) και πραγματοποιήθηκε σε διάφορα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια. Η έρευνα «The demographic future of Europe», που πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Robert Bosh μαζί με το ομοσπονδιακό γερμανικό ινστιτούτο δημογραφικής έρευνας, με τη συμμετοχή 34 000 πολίτες από 14 ευρωπαϊκά κράτη, επιβεβαιώνει τους στενούς δεσμούς των ευρωπαίων με την οικογένειά τους.

ρευμάτων, που κατά μέσο όρο είναι εντονότερα στις πόλεις, λόγω της μεγαλύτερης ζήτησης εργατικού δυναμικού.

2.4 Με βάση την ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού, το ποσοστό του πληθυσμού της Ευρώπης άνω των εβδομήντα πέντε ετών έχει αυξηθεί αγγίζοντας το 17,2 % το 2005 (ΕΕ των 15). Οι γυναίκες λόγω της μακροζωίας τους, αποτελούν το σημαντικότερο ποσοστό του αυξανόμενου συντελεστή γήρανσης και σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη αντιπροσωπεύουν πάνω από το 50 % του πληθυσμού, με ηλικία που υπερβαίνει τα 65 έτη.

2.5 Αναφορικά με τη φτώχεια, περίπου 72 εκατομμύρια άτομα είναι φτωχά στην ΕΕ των 25 (δηλαδή το 15 %) και 26 εκατομμύρια αντιμετωπίζουν το φάσμα της φτώχειας (*). Από αυτούς, τα 12 εκατομμύρια περίπου είναι ηλικιωμένοι. Το 9 % του πληθυσμού της ΕΕ έχει ζήσει σε μια οικογένεια με χαμηλό εισόδημα για τα δυο από τα τελευταία τρία χρόνια της ζωής του. Ο κίνδυνος της φτώχειας επικεντρώνεται συνήθως στις οικογένειες που δεν έχουν πια παιδιά. Περίπου το 20 % των 94 εκατομμυρίων νέων κάτω των 18 ετών στην Ευρώπη αντιμετωπίζει το φάσμα της φτώχειας, ενώ κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών το ποσοστό της φτώχειας των παιδιών έχει αυξηθεί σε όλα τα κράτη της ΕΕ και σήμερα υπερβαίνει το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού, ιδίως στις περιπτώσεις των μονογονεϊκών οικογενειών, στις οικογένειες που πληττονται από την ανεργία ή την υποαπασχόληση, όπως επίσης και στις πολυάριθμες οικογένειες. Τα παιδιά των φτωχών οικογενειών υποφέρουν από στερήσεις, έχουν περισσότερα προβλήματα υγείας, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, έχουν αρνητικά αποτελέσματα στο σχολείο, πράγμα που συνεπάγεται εμφανές κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό κόστος για το μέλλον. Αυτή η έλλειψη μέριμνας για τα δικαιώματα των παιδιών υποθάλλει τα εγκλήματα κατά των παιδιών και το εμπόριο παιδιών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Ανεξάρτητα απ' όσα αναφέρθηκαν στην εισαγωγή, τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν την οικογένεια ως μία κοινωνική δομή που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην σημερινή κοινωνία και επομένως αξίζει να τύχει μεγαλύτερου κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3.2 Παρότι, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, υπάρχει πληθώρα από επίσημες Δηλώσεις — εκ μέρους διαφόρων δημοσίων οργανισμών — που αποδίδουν στην οικογένεια έναν θεμελιώδη ρόλο για την κοινωνία, στην πραγματικότητα η Ευρώπη δεν φαίνεται να έχει συμπεριλάβει την οικογένεια στις προτεραιότητες της, οι οποίες βασίζονται ουσιαστικά σε δυο κατηγορίες: από τη μια

(*) Ο υπολογισμός έχει πραγματοποιηθεί με βάση το 60 % του μέσου εισοδήματος ως όριο της φτώχειας. Κοινωνική κατάσταση στην Ευρώπη 2004 και Eurostat 2003. Βλέπε επίσης την Έκθεση για την κοινωνική κατάσταση στην Ευρώπη 2005-2006, που δημοσιεύτηκε την άνοιξη του 2007 από την Επιτροπή, με θέμα την ισορροπία μεταξύ των γενεών σε μια Ευρώπη που γηράσκει.

πλευρά, η ελεύθερη αγορά και ο ανταγωνισμός, και από την άλλη η ισότητα των ευκαιριών για όλους τους πολίτες. Η αναφορά αυτών των δυο παραδειγμάτων είναι προφανής, για παράδειγμα, στη Στρατηγική της Λισαβώνας και στην κοινωνική ατζέντα 2005-2010.

3.3 Σε γενικές γραμμές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιμετωπίζει το θέμα της οικογένειας βασιζόμενη στην κοινωνική πολιτική, στην απασχόληση και στην ισότητα των ευκαιριών ⁽¹⁰⁾. Συνήθως όμως σε πολλά έγγραφα που σχετίζονται με θέματα όπως οι νέοι, τα δικαιώματα των παιδιών, τα εκπαιδευτικά ζητήματα, κ.λπ., η ίδια η έννοια της οικογένειας είναι απύσχα και η προσέγγιση αυτή επικεντρώνεται στα ατομικά δικαιώματα ή, καλύτερα, στο άτομο σαν οικονομικό υποκείμενο. Σπάνια το άτομο εξετάζεται από την πλευρά των σχέσεών του, που το τοποθετούν κατά πρώτο λόγο τόσο ως μέλος μιας οικογένειας όσο και στο πλαίσιο ενός συστήματος κοινωνικών σχέσεων. Η οικογένεια όμως εξακολουθεί να διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στην πορεία ανάπτυξης του ατόμου και το συνοδεύει στην κοινωνική και επαγγελματική του ένταξη και πολύ συχνά το συνδράμει σε περίπτωση ασθένειας, προσωρινής ή μόνιμης κατάστασης ανάγκης ή εξάρτησης. Οι υπηρεσίες που παρέχουν οι δημόσιες διοικήσεις παραμένουν θεμελιώδεις ιδιαίτερα όσον αφορά την προώθηση της συμφιλίωσης επαγγελματικού και οικογενειακού βίου, την πρόληψη της φτώχειας και της ανεργίας στις οικογένειες και την υποστήριξη και συνδρομή οικογενειών που αντιμετωπίζουν ασθένειες, κατάχρηση ναρκωτικών, δυσκολία στην ανατροφή των παιδιών και οικογενειακή βία. Οι υπηρεσίες όμως αυτές από μόνες τους δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις συναισθηματικές και ψυχολογικές ανάγκες του ατόμου, είτε πρόκειται για το άτομο που δέχεται τη φροντίδα είτε για το άτομο που την παρέχει ⁽¹¹⁾.

3.4 Η αυξανόμενη έκκληση των ευρωπαίων πολιτών να εστιαστεί η προσοχή στην οικογένεια, φαίνεται να επέφερε θετικά αποτελέσματα εκ μέρους της Γερμανικής Προεδρίας της ΕΕ, η οποία πρότεινε μια «μεγάλη συμμαχία» μεταξύ των θεσμικών οργάνων με σκοπό τον συντονισμό των πολιτικών, έτσι ώστε να αντισταθμιστεί η μείωση των γεννήσεων και η αύξηση των ηλικιωμένων. Τα τελευταία δυο χρόνια καταγράφεται μια φάση ανάκαμψης που ενδιαφέρει όλα τα όργανα της ΕΕ και χαρακτηρίζεται από μια πιο συστηματική, στρατηγική και μακροπρόθεσμη προσέγγιση και, άρα, με μεγαλύτερες δυνατότητες.

3.5 Αυτή η ανάκαμψη είναι προφανής στις σημαντικές διατάξεις του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την οικογένεια ⁽¹²⁾ αν και, κατά τη μεταρρύθμιση των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα ήταν επιθυμητό να προστεθεί στο άρθρο 3, που αφορά τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σαφής αναφορά στην «υποστήριξη της οικογενειακής ζωής».

3.6 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής στην οποία υπάρχει συγκεκριμένη λειτουργική ατζέντα προκειμένου να

υλοποιηθεί η προτεινόμενη Συμμαχία για τις Οικογένειες. Αυτή η ατζέντα είναι μια εποικοδομητική πλατφόρμα η οποία περιλαμβάνει διάφορες προτάσεις της ΕΟΚΕ και γενικότερα τις συζητήσεις των τελευταίων χρόνων που αφορούν τις προκλήσεις των δημογραφικών αλλαγών, τη στήριξη της συνεργασίας και της σύμπραξης διαφόρων φορέων, την καλύτερη αντιμετώπιση των αναγκών των οικογενειών που φροντίζουν παιδιά και άλλα εξαρτημένα άτομα ώστε να βελτιωθεί η συμφιλίωση επαγγελματικού και οικογενειακού βίου ακόμη και μέσω μιας αποτελεσματικής επένδυσης σε ένα ποιοτικό σύστημα υπηρεσιών για τα παιδιά και τις οικογένειες, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ανάκαμψη μιας νέας και σταθερής αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

3.7 Παραμένει όμως λυπηρό το γεγονός ότι λόγω της έλλειψης υποστήριξης κάποιων κρατών μελών, δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού, που θα μπορούσε να δώσει μια μεγαλύτερη στρατηγική και διαβρωτική βαρύτητα στην Συμμαχία. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει όμως ότι η ανακοίνωση αυτή παρέχει ενδεχομένως βάσεις για να αναπτυχθεί μια οργανική πλατφόρμα, χωρίς να θίγει τη δυνατότητα περαιτέρω εξελίξεων που θα βασίζονται σε έναν σαφέστερο συντονισμό.

3.8 Θα χρειαστεί επίβλεψη ώστε, μετά την αποφασιστική ώθηση που δόθηκε από τη Γερμανική Προεδρία, να μην υπάρξει ο κίνδυνος περιθωριοποίησης αυτής της προσπάθειας. Στο πλαίσιο του νέου και ολοένα εντονότερου ενδιαφέροντος από την πλευρά διαφόρων ευρωπαϊκών αρχών όσον αφορά τα κοινωνικά ζητήματα και την ευημερία των πολιτών, η οικογένεια αρχίζει να βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής, της σκέψης και της δράσης. Αυτά τα πρώτα δειλά ανοίγματα θα πρέπει να ενδυναμωθούν και να αναπτυχθούν σταδιακά με ένα λεπτομερές σχέδιο εργασίας που θα ολοκληρωθεί με το 3ο ευρωπαϊκό δημογραφικό φόρουμ το οποίο προβλέπεται να πραγματοποιηθεί το 2010.

3.9 Γενικότερα, το βασικό θέμα είναι να αναγνωριστεί πραγματικά η πρακτική και η ουσιαστική συμβολή που οι οικογένειες συνεχίζουν να εξασφαλίζουν στην κοινωνία μας και στην πραγματική φροντίδα των ατόμων κάθε ηλικίας και να ληφθεί επίσης υπόψη η κοινωνική και οικονομική χρησιμότητα, όπως και η πιθανή και δυσβάστακτη αύξηση των εξόδων όσον αφορά τις κοινωνικές υπηρεσίες σε περίπτωση που η οικογένεια δεν υποστηρίζεται κατάλληλα και δεν ενθαρρύνεται κατά την εκτέλεση του ρόλου της.

3.10 Εν προκειμένω οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν έναν σπουδαίο ρόλο σε διάφορα επίπεδα. Στο πλαίσιο του πρώτου κοινού προγράμματός τους 2003-2006 οι κοινωνικοί εταίροι παρουσίασαν μια σειρά δράσεων για την ισότητα των ευκαιριών με ιδιαίτερη έμφαση στην συμφιλίωση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου και στα συναφή θέματα. Το δεύτερο πρόγραμμά τους για το 2006-2008 βασίζεται σε μια ευρεία ανάλυση των

⁽¹⁰⁾ Τα ζητήματα που αφορούν την οικογένεια ανατίθενται στην Γενική Διεύθυνση απασχόλησης, κοινωνικής πολιτικής και ίσων ευκαιριών. Άλλα σχετικά έγγραφα με την Ευρωπαϊκή Συμμαχία για τις Οικογένειες μπορούν να βρεθούν στην ιστοσελίδα http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_en.html. Είναι λυπηρό όμως το ότι δεν υπάρχει πρόσβαση στο αξιολογικό έργο που πραγματοποιήθηκε πριν το 2000 από το Παρατηρητήριο για την οικογένεια που ιδρύθηκε το 1989, καθώς και σε όλες τις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν για πάνω από μια δεκαετία.

⁽¹¹⁾ Susy Guillari και Jane Lewie, *The Adult Worker Model, Gender equality and care; politique sociale et développement*, Έγγραφο του προγράμματος 19, Ινστιτούτο ερευνών των Ηνωμένων Εθνών για την κοινωνική εξέλιξη, Απρίλιος 2005.

⁽¹²⁾ Βλ. άρθρα 7, 9, 14, 24-3, 33, 34.

κυριότερων προκλήσεων της αγοράς εργασίας⁽¹³⁾. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει τους κοινωνικούς εταίρους να συνεχίσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

3.11 Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η διαρθρωτική διάσταση του ρόλου παραγωγής και αναπαραγωγής του κοινωνικού κεφαλαίου και της δημιουργίας σχέσεων, ο οποίος είναι απαραίτητος για την ευημερία του ατόμου και της κοινωνίας ολόκληρης. Ο χρόνος που αφιερώνεται στα παιδιά και στην οικογένεια αφαιρείται αναμφισβήτητα από την σταδιοδρομία αλλά είναι επίσης μια επένδυση στην φροντίδα και την εκπαίδευση των ατόμων που θα πρέπει να αναγνωρίζεται και να ενθαρρύνεται: με την προσθήκη ενδεχομένως στα ήδη υπάρχοντα μέτρα (μετακινήσεις, φοροαπαλλαγές, γονικές άδειες, κ.λπ.) και κάποιας μορφής συνταξιοδοτικής αναγνώρισης για τον χρόνο που αφιερώνεται στα εξαρτημένα άτομα τα οποία ζουν στην οικογένεια⁽¹⁴⁾, ούτως ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία ενός μελλοντικού χρέους σχετικά με την αλληλεγγύη των γενεών (σε σχέση με ανεπαρκείς συντάξεις και επομένως μεγαλύτερου κινδύνου φτώχειας) το οποίο θα επιβαρύνει περισσότερο τις γυναίκες.

3.12 Επίσης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η διάσταση του δωρεάν παρεχόμενου χρόνου, που δύσκολα υπολογίζεται και συχνά είναι αόρατος αλλά που επηρεάζει βαθιά την ποιότητα της κοινωνικής ζωής, πράγμα που ολοένα και περισσότερο επιδιώκεται και εκτιμάται από το μεγαλύτερο μέρος των ανθρώπων.

3.13 Απαιτείται ωστόσο να εκφραστεί μια άλλη σαφής, θετική και κοινωνική εκτίμηση απέναντι σε αυτή τη διαρθρωτική και θεμελιώδη διάσταση των ατόμων, δημιουργό του κοινωνικού δεσμού, η οποία να συνάδει με την καλύτερη εξέλιξη και αποδοχή των υπόλοιπων όρων που αφορούν το περιβάλλον και τις υπηρεσίες, ώστε να καταστεί δυνατή η υλοποίηση των προσδοκιών τους για τη δημιουργία οικογένειας, την απόκτηση του επιθυμητού αριθμού παιδιών και την ικανότητα να φροντίζουν χωρίς άγχος τα αγαπημένα τους πρόσωπα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Στην ανακοίνωση της Επιτροπής προτείνονται ήδη κάποιες θετικές και καλά διαρθρωμένες μέθοδοι εργασίας που σχετίζονται με τους στόχους και τις αρχικές εφαρμογές (όπως η σύσταση της ομάδας υψηλού επιπέδου από κυβερνητικούς εμπειρογνώμονες για τα δημογραφικά ζητήματα). Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αυτές τις μεθόδους εργασίας, ενθαρρύνει την πλήρη εξέλιξή τους και ελπίζει στη συνεχή και κατάλληλη διαφήμισή τους, καθώς και στην κοινοποίηση της προόδου που σημειώνουν, ώστε να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή σε αυτή τη διαδικασία.

⁽¹³⁾ Τον Ιούλιο του 2007 οι κοινωνικοί εταίροι της Ευρώπης απέστειλαν επιστολή στον επίτροπο Špidla με την οποία εξέφρασαν την επιθυμία να αποσαφηνιστεί η οδηγία για την οικογενειακή άδεια και την κατάσταση που αφορά τη συμφιλίωση επαγγελματικού και οικογενειακού βίου στην ΕΕ. Για τον σκοπό αυτό οι οργανώσεις συγκρότησαν μία κοινή ομάδα εργασίας η οποία θα υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο Κοινωνικών Υποθέσεων της ΕΕ που θα πραγματοποιηθεί τον Μάρτιο του 2008.

⁽¹⁴⁾ Βλ. για παράδειγμα τα νέα μέτρα που προβλέπονται στην Φινλανδία, όπου οι κοινωνικοί εταίροι διαπραγματεύτηκαν το 2003 μια σημαντική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, η οποία εγκρίθηκε από το κοινοβούλιο το 2004 και άρχισε να ισχύει το 2005. Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε στην ιστοσελίδα: www.tyoelake.fi τις σελίδες που είναι στα αγγλικά.

4.2 Όσον αφορά τη θετική συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών φορέων που είναι πολύ σημαντική λόγω του καθοριστικού και σπουδαίου ρόλου που έχουν οι θεσμοί αυτοί στην παραγωγή των κοινωνικών υπηρεσιών και στην υλοποίηση αποτελεσματικών δοκιμών, κρίνεται σκόπιμο όχι μόνο να προωθηθεί η δημιουργία τοπικών και περιφερειακών φόρουμ, αλλά και να κληθεί η Επιτροπή να διαδραματίσει έναν εποικοδομητικό ρόλο και, από κοινού με τους ενδιαφερόμενους φορείς, να καταρτίσει και να υποστηρίξει ένα διαρθρωμένο σχέδιο για τα φόρουμ και τις πρωτοβουλίες όλων των κρατών της Ένωσης ώστε να εξασφαλιστεί η μέγιστη συμμετοχή στη διαδικασία.

4.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δημιουργία ενός Παρατηρητηρίου ορθών πρακτικών στον τομέα της οικογενειακής πολιτικής, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, πρέπει να υποστηριχθεί και συνιστά να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της στενής διαβούλευσης των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, ιδιαίτερα των οικογενειακών ενώσεων, στις διάφορες φάσεις αυτής της διαδικασίας, είτε για να προσδιοριστούν τις βέλτιστες πρακτικές είτε για να τις συγκρίνουν και να τις αναλύσουν.

4.4 Στη συνέχεια θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε η κύρια δράση του Παρατηρητηρίου αυτού να μην περιοριστεί μόνο στα οικογενειακά ζητήματα που σχετίζονται με τον επαγγελματικό βίο, αλλά να προσανατολιστεί στον καθορισμό των αναγκών της οικογένειας και των γενεών, όπως και στην προσφορά και στις επενδύσεις που προορίζονται να προστατεύσουν και να προωθήσουν την ανάπτυξη μιας νέας αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Με αυτό τον τρόπο θα καταστεί δυνατή η προβολή της κατάστασης των υποδομών της κοινωνικής ιθαγένειας στα κράτη μέλη της Ένωσης⁽¹⁵⁾.

4.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει να ερευνηθούν οι ακόλουθοι ειδικοί άξονες εργασίας:

— ο ρόλος και οι επιπτώσεις των φορολογικών πολιτικών (τόσο όσον αφορά τις μεταβιβάσεις όσο και τις εκπτώσεις και τις φορολογικές ελαφρύνσεις) που εφαρμόζονται από τα διάφορα κράτη της Ένωσης για την υποστήριξη ή την επιβάρυνση της οικογενειακής ζωής, ιδιαίτερα όσον αφορά τα παιδιά (από τη γέννησή τους, έως τη φροντίδα και την εκπαίδευσή τους) και τους ενήλικες που συντηρούνται από τις οικογένειές τους, η συμφιλίωση επαγγελματικού και οικογενειακού βίου, η απασχόληση των γυναικών και η δικαιότερη κατανομή των καθηκόντων μεταξύ ανδρών και γυναικών·

— οι πολιτικές και οι δράσεις στον τομέα της ενεργού τρίτης ηλικίας, επειδή αυξάνεται συνεχώς η χρονική περίοδος μεταξύ του χρόνου συνταξιοδότησης και των καταστάσεων εξάρτησης που οφείλονται σε ασθένειες ή στην προχωρημένη ηλικία, καθώς και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δράσεων που αφορούν την συμμετοχή και τα καθήκοντα των ηλικιωμένων στις κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες υπέρ της δικής τους κοινωνίας, ώστε να αυξάνεται η ποιότητα του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου·

⁽¹⁵⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 10ης Δεκεμβρίου 2003, με θέμα Ατζέντα για την κοινωνική πολιτική (εισηγητής: JAHIER), ΕΕ C 80 της 30.3.2004.

— η προοπτική του κύκλου της ζωής, ώστε να αναζητηθεί εάν είναι δυνατή η αντικατάσταση της υφιστάμενης διαμήκους διάστασης του μέσου όρου διαβίωσης ⁽¹⁶⁾ με μια εναλλακτική, πιο προσιτή προσέγγιση όπου η οικογενειακή επένδυση, οι παύσεις της επαγγελματικής δραστηριότητας των εργαζομένων για την φροντίδα των παιδιών ή άλλων ατόμων που χρειάζονται φροντίδα ή ακόμη και για την ίδια τους την κατάρτιση, να μην θεωρούνται ως μια τυχαία εξαίρεση ή να μην είναι εις βάρος της επαγγελματικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα των γυναικών, αλλά να καταστούν σταδιακά μια κανονική και φυσιολογική κατάσταση για το μεγαλύτερο μέρος των ανδρών και των γυναικών που το επιθυμούν ⁽¹⁷⁾.

— ως προς αυτό, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η σημαντική αύξηση του αριθμού των μονογονεϊκών οικογενειών που αναφέρεται παραπάνω υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει σε μοναχικά γηρατειά κατά τα οποία τα απολύτως αναγκαία έξοδα θα είναι δυσβάστακτα για τα άτομα, ενώ μια ευμετάβλητη διάρθρωση του κύκλου ζωής θα μπορούσε να επηρεάσει σοβαρά το επίπεδο ζωής τους. Για το λόγο αυτό, πρέπει να μελετηθούν τα προς λήψη μέτρα ώστε το ύψος των συντάξεων να μπορεί να διασφαλίζει αξιοπρεπές επίπεδο ζωής για όλους, χωρίς να αντικαθίσταται ο χρόνος που αφιερώνεται στην ανατροφή των παιδιών και οι συντάξεις θα πρέπει να καθορίζονται σε ατομική βάση μεταξύ των μελών της οικογένειας.

— οι κοινωνικές συνέπειες και οι δαπάνες της παιδικής φτώχειας (συμπεριλαμβανομένης της εγκληματικότητας κατά των παιδιών) · η υποστήριξη οικογενειών που αντιμετωπίζουν ασθένειες, ανεργία, κατάχρηση ναρκωτικών, προβλήματα ψυχικής υγείας, οικογενειακή βία και δυσκολίες στην ανατροφή των παιδιών· τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι και των δύο φύλων όσον αφορά την ανεξαρτησία τους και τη δημιουργία οικογένειας.

4.6 Υπάρχουν επίσης δυο τομείς που ακόμη δεν έχουν ερευνηθεί πολύ και για τους οποίους η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επιδείξει μεγαλύτερη και πιο ουσιαστική προσοχή στο πλαίσιο της παρούσας στρατηγικής:

— οι στεγαστικές πολιτικές, που ουσιαστικά ακόμα σχεδιάζονται εντός ενός κύκλου ζωής όπου το τμήμα που είναι αφιερωμένο στην εργασία είναι το επικρατέστερο, και που δεν φαίνεται πλέον να αντιστοιχεί στην σημερινή πραγματικότητα ⁽¹⁸⁾. Ιδιαίτερα όσον αφορά τις κοινωνικές κατοικίες, τόσο σχετικά με την ανάπτυξη βρεφονηπιακών σταθμών για τις οικογένειες όσο και με το δικαίωμα και την πραγματική δυνατότητα να ζουν στο σπίτι τους τα άτομα που χρήζουν φροντίδας και θεωρούνται εξαρτημένα·

— η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία ή των εξαρτημένων ατόμων, που συχνά ζουν σε δική τους κατοικία ή στην κατοικία

της οικογένειάς τους, που αποτελούν όχι μόνο πρόκληση για την εισαγωγή νέου τύπου υπηρεσιών και νέων προϊόντων που θα βοηθούν τα ηλικιωμένα άτομα να ζουν ανεξάρτητα στο σπίτι τους, αλλά και πρόκληση για τις δυναμικές της αλληλεγγύης των ατόμων και των οικογενειών, οι οποίες γίνονται αντιληπτές μόνο σε περιπτώσεις κοινωνικών τραγωδιών.

4.7 Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει επίσης η πρόσφατη πρόταση που έγινε στα διάφορα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα από μια ευρεία σύμπραξη οικογενειακών οργανώσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο ⁽¹⁹⁾. Η πρόταση αυτή αφορά την αίτηση αναθεώρησης των συντελεστών ΦΠΑ για είδη βρεφικής ηλικίας, αρχίζοντας από τις πάνες για βρέφη. Σχετικά με αυτό υπήρξε ήδη μια οριστική πολιτική δέσμευση από την πλευρά της Επιτροπής στις 19 Ιουλίου 2006 να υποβάλλει μια πρόταση αναθεώρησης της έκτης οδηγίας και κυρίως του παραρτήματος Η της οδηγίας 2006/112/EK, όπου απαριθμούνται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες για τα οποία τα κράτη μέλη μπορούν ενδεχομένως να εφαρμόσουν έναν μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ όχι κατώτερο από 5 % ⁽²⁰⁾. Τα προϊόντα αυτά έχουν ένα κόστος που κατά μέσον όρο επιβαρύνει σημαντικά τον προϋπολογισμό των οικογενειών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση αυτή η οποία ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και εντάσσεται στις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη και να παράσχουν οικονομική υποστήριξη στις οικογένειες.

4.8 Κρίνεται σκόπιμο εντέλει να επισημανθούν ακόμη δυο ειδικές μέθοδοι εργασίας.

— η ανάγκη να καθοριστεί μια σαφέστερη ενσωμάτωση της family mainstreaming στις διάφορες πολιτικές της ΕΕ, ώστε να λαμβάνεται συστηματικά υπόψη τόσο ο αντίκτυπος στις οικογένειες των επιμέρους μέτρων που εφαρμόζονται, όσο και η οικογενειακή διάσταση στο εσωτερικό των διαφόρων τομέων κοινωνικής και οικονομικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να επαναφέρει σε λειτουργία την διυπηρεσιακή ομάδα, που δημιουργήθηκε το 1989 αλλά στη συνέχεια εγκαταλείφθηκε, η οποία θα μπορούσε να συντονίσει καλύτερα τη δράση της στον τομέα αυτό.

— η ανάγκη μιας συστηματικής διαβούλευσης των ευρωπαϊών πολιτών και ειδικότερα των οικογενειακών συλλόγων και των κοινωνικών εταίρων, ώστε να πραγματοποιηθεί μια καλύτερη και συνεχής αξιολόγηση των μέτρων που λαμβάνονται, καθώς και μια πιο σωστή και αποτελεσματική διάδοση των πληροφοριών, και να υποστηριχθεί η διαδικασία αυτή και από οικονομική άποψη και από πλευράς θέσπισης κατάλληλων διεργασιών και αρχών. Εν προκειμένω η ΕΟΚΕ είναι ο κατ' εσχολήν φορέας που μπορεί να διασφαλίσει διαδρωτική σταθερότητα στο έργο αυτό.

⁽¹⁶⁾ Η διαβίωση σήμερα διέπεται από μια δύσκαμπτη διαδοχή των χρόνων ανάπτυξης, εκπαίδευσης, μια δύσκολη και μακροχρόνια αναμονή για την ένταξη στην αγορά εργασίας, με αναπόφευκτες συνέπειες στους χρόνους της οικογένειας και της πιθανής γεννητικότητας, ούτως ώστε σε στάδιο προχωρημένης ωριμότητας να πρέπει να αντιμετωπιστεί ο διπλός φόρτος ανατροφής των παιδιών και φροντίδας των γονέων.

⁽¹⁷⁾ Σχετικά με αυτό θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να ενθαρρυνθούν και να επεκταθούν οι ήδη προβλεπόμενες μέθοδοι ερευνητικής δράσης του Ιδρύματος του Δουβλίνου.

⁽¹⁸⁾ Ως προς αυτό γίνεται αναφορά και στην Κατοικία και περιφερειακή πολιτική (εισηγητής ο κ. GRASSO και συνηγορήτρια η κα PRUD'HOMME), EE C 161 της 13.7.2007.

⁽¹⁹⁾ Στις 15 Μαΐου του περασμένου έτους, λόγω της διεθνούς ημέρας για την οικογένεια, η ELFAC (η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία πολυμελών οικογενειών), σε συνεργασία με πολλές άλλες οργανώσεις όπως η COFACE, έκαναν έκκληση στους υπευθύνους των οργάνων με τίτλο «Ανάγκη για μειωμένο ΦΠΑ σε βασικά πράγματα για την ανατροφή των παιδιών». Περαιτέρω στοιχεία και πληροφορίες στην ιστοσελίδα www.elfac.org

⁽²⁰⁾ Σήμερα, σε ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζεται ήδη μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ για τις βρεφικές πάνες, αλλά θα πρέπει να ληφθεί πιο ουσιαστική απόφαση που να περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα για τα βρέφη, από τις παιδικές τροφές έως τα είδη ένδυσης που υπάγονται στον μέγιστο συντελεστή ΦΠΑ.

5. Συμπεράσματα

5.1 Το θέμα της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών δεν θα πρέπει να πριμοδοτεί ή να περιορίζεται μόνο στο δημογραφικό ζήτημα — αν και είναι κατανοητή η πρόκληση που θέτει — αλλά θα πρέπει να θεωρείται πρόβλημα προτεραιότητας για τα επόμενα έτη, μεταξύ των οριζόντιων κέντρων ευθύνης (θεσμικά όργανα, κοινωνικοί εταίροι, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, κ.λπ.) και των κάθετων (νέοι, ηλικιωμένοι, κ.λπ.) εφόσον διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην ευρωπαϊκή ανάπτυξη (οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική) και στην ανανέωση του κοινωνικού συμφώνου στο οποίο στηρίζονται οι δημοκρατίες μας.

Πράγματι, το πνεύμα της αλληλεγγύης που έχει χαρακτηρίσει έως τώρα την ευρωπαϊκή ανάπτυξη, έχει συμβάλει στην εξεύρεση πρωτότυπων και βιώσιμων λύσεων που έχουν αποδειχθεί καθοριστικές για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη του ανθρώπου: από τα εθνικά συστήματα κοινωνικής πρόνοιας στη σχέση μεταξύ δικαιω-

μάτων και κοινωνικών υποχρεώσεων, από την ανάπτυξη των δικαιωμάτων της ιθαγένειας στη συνέχεια της ευθύνης μεταξύ των γενεών στην οικογένεια.

5.2 Όπως αναφέρει ο γάλλος συγγραφέας Antoine de Saint-Exupéry, το μέλλον δε χρειάζεται μόνο να το προβλέπεις αλλά και να το καθιστάς εφικτό. Άρα χρειάζεται να καταβληθούν προσπάθειες ούτως ώστε να δοθεί σε όλους τους πολίτες νέα πίστη στο μέλλον, ιδιαίτερα στις οικογένειες και στους νέους. Με αυτόν τον τρόπο, δεν θα είναι αναγκασμένοι να αντιμετωπίσουν ένα τόσο δυσμενές κοινωνικό περιβάλλον όσον αφορά τους πόρους, τις υπηρεσίες και τον χρόνο, ούτε να αναβάλλουν την πραγματοποίηση των όποιων οικογενειακών σχεδίων τους και την απόκτηση των παιδιών που επιθυμούν. Αντιθέτως, θα μπορέσουν να βιώσουν την ευρωστία μιας ανανεωμένης συμμαχίας αλληλέγγυας μεταξύ των γενεών και θα έχουν τα μέσα να συμβάλλουν κι αυτοί και να μπορούν να αναμετρηθούν με τις προκλήσεις του καιρού μας.

Βρυξέλλες, 13 Δεκεμβρίου 2007.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στον γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η ακόλουθη τροπολογία, η οποία συγκέντρωσε τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκε κατά τη διάρκεια της συζήτησης (άρθρο 54, παράγραφος 3 του Εσωτερικού Κανονισμού).

Σημείο 4.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δημιουργία ενός Παρατηρητηρίου ορθών πρακτικών στον τομέα της οικογενειακής πολιτικής, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, πρέπει να υποστηριχθεί και συνιστά να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της στενής διαβούλευσης των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, ιδιαίτερα των οικογενειακών ενώσεων, στις διάφορες φάσεις αυτής της διαδικασίας, είτε για να προσδιορίσουν τις βέλτιστες πρακτικές είτε για να τις συγκρίνουν και να τις αναλύσουν. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για τη δημιουργία του Παρατηρητηρίου της οικογενειακής πολιτικής στο πλαίσιο του Ιδρύματος του Δουβλίνου και να εξασφαλίσουν τα αναγκαία προς το σκοπό αυτό χρηματοδοτικά μέσα».

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Υπέρ: 63 Κατά: 67 Αποχές: 22